

Autonomni ženski centar

Seminar:

«AUSTRIJSKI MODEL INTERVENCIJE U SLUČAJEVIMA NASILJA U PORODICI»

Beograd, 29.6.2007.

Vanja Macanović,
Autonomni ženski centar

Drage saradnice i saradnici,

Činjenica da je vas 400 profesionalaca iz različitih službi koji direktno radite na pitanjima prevencije i zaštite od nasilja u porodici danas ovde prisutno, govori o važnosti koju svi vi, u odsustvu sistemskih rešenja, dajete ovom problemu i o vašoj ličnoj motivaciji da unapredite svoje postupanje u slučajevima nasilja u porodici.

Juče je Autonomni ženski centar održao Konferenciju namenjenu donosiocima odluka - poslanicama i poslanicima, predstavnicima svih relevantnih ministarstava, Vrhovnog suda, Republičkog javnog tužilaštva, predstavnicima međunarodnih organizacija koje imaju svoje kancelarije u Srbiji. Konferencija je potvrdila ono što svi mi koji radimo na ovom polju znamo - nedostatak političke volje da se ovom problemu priđe na sistematičan i sveobuhvatan način. Gospođa Roza Logar je u jednom od svojih tekstova, (koji smo vam pripremile na CD-u u vašim fasciklama), navela da se države često u izveštajima hvale kako su donele napredna zakonodavna rešenja u ovoj oblasti, ali ne dostavljaju podatke o usvojenosti, primeni i efektima takvog zakonodavstva.

Na žalost, naša država spada u zemlje koje malo pažnje poklanjaju praćenju primene novousvojenih zakona, ne usklađuje rešenja predviđena u komplementarnim zakonima, kako bi ona činila celinu i ne usvaja podzakonske akte kojima bi se omogućilo lakše delovanje svih vas profesionalaca.

Cilj koji smo mi postavile kada smo organizovale konferenciju za lobiranje bio je da se donosioci odluka upoznaju sa jednim drugačijim pristupom rešavanja problema nasilja u porodici, pristupom koji polazi od jasno definisanog stava države da je nasilje u porodici javni a ne privatni problem pojedinca i da je država dužna da štiti ljudska prava žena i dece.

Iz izlaganja g-đe Taler i g-đe Logar videli ste jasnu poruku koju Austrijski zakon šalje: Nasilnik je jedini odgovoran za nasilje. Taj stav je jasno vidljiv u postupanju profesionalaca u Austriji, a posebno u postupanju policije.

Naravno da situacija u Austriji i pored svih usvojenih mera nije idealna i da oni dalje rade na usavršavanju modela saradnje.

Čitajući stručne tekstove g-đe Roze Logar ustanovila sam da su problemi koji postoje u Austriji, a koji se tiču krivičnog postupka, isti kao i kod nas. Relativno dugo trajanje krivičnih postupaka, odustajanje tužilaštva od gonjenja zbog uskraćivanja iskaza žrtve, nepostojanje posebne edukacije i specijalizacije za sudije i tužioce koji postupaju u ovim predmetima, su samo neki od izazova za budućnost.

Pozicija i zaštita dece, kao direktnih ili indirektnih žrtava nasilja, je nešto sa čime se svi svakodnevno susrećemo. I mada je naš novi Porodični zakon u potpunosti baziran na Konvenciji o zaštiti prava deteta, iskustvo Autonomnog ženskog centra pokazuje veliku zloupotrebu dece i zakonom zagarantovanih dečjih prava od strane nasilnika. Iskustva Austrije takođe ukazuju na potrebu da se sa decom i njihovim majkama mora raditi sistematski, istovremeno, ali odvojeno.

Važno pitanje je zaštita prava žena imigrantkinja, kojem g-đa Logar poklanja veliku pažnju. I mi u Srbiji imamo veliki broj žena imigrantkinja čiji boravak zavisi od muževa, i kojima pravna zaštita nije dostupna. Strah od neregulisanog statusa boravka u zemlji, nemogućnost zaposlenja, diskriminatorni odnos institucija prema njima, nepoznavanje jezika, stavlja ove žene u položaj još veće izolovanosti i bespomoćnosti.

Zajedničko nam je i postupanje prema ženama koje su zbog nasilja u porodici porekla ili novoj porodici postale zavisne, bilo od alkohola, droga ili lekova. Kada se žene sa ovakvim problemima obrate ustanovama, profesionalci se prvenstveno bave njihovim izlečenjem od zavisnosti, i pri tome potpuno zanemaruju, ili ni ne otkrivaju, da je osnov problema nasilje u porodici. Preporuka g-đe Logar je da i profesionalci u bolnicama za bolesti zavisnosti moraju biti edukovani u oblasti nasilja u porodici nad ženama i da samo kroz saradnju sa servisima koji pružaju pomoć ženama žrtvama nasilja mogu pomoći ženi da se uspešno izbori sa oba problema.

Slična je situacija sa ženama sa invaliditetom, Romkinjama, izbeglim i raseljenim ženama. Pravna zaštita mora biti dostupna svim ženama koje žive na teritoriji jedne države pod jednakim uslovima, a ne samo obrazovanim, radno sposobnim državljanima.

Što se samih nasilnika tiče, g-đa Logar govori o neophodnosti postojanja specijalizovanih programa za rad sa nasilnicima, programa koji bi usko saradivali sa programima koji postoje za žene. Državi Srbiji tek predstoji zadatak zakonskog regulisanja ovakve vrste tretmana i posebno, obučavanja profesionalaca koji bi se time bavili.

Stoga smatram da je od izuzetnog značaja sve ono što smo svi mi nekoliko poslednjih godina zajednički radili u cilju uspostavljanja, barem na lokalnom nivou,

jednog sveobuhvatnog sistema zaštite. Iskustva Austrije pokazuju da je saradnja među institucijama ono što ovaj model čini uspešnim i delotvornim, da je ona *conditio sine qua non* (uslov bez koga se ne može) u prevenciji i borbi protiv nasilja u porodici.

Međutim ono što Srbiju bitno razlikuje od Austrije je jasno definisana politika u ovoj oblasti, dosledno poštovanje međunarodnih preporuka i njihova operalizacija, sistematska obuka profesionalaca, posebno policije i sudija u građanskim procesima, detaljno popisan sled radnji i postupanja profesionalaca, uspostavljena veza između službi, zapisana uputstva i za žrtve i za nasilnike, standardni načini za identifikovanje i dokumentovanje nasilja nad ženama u porodici. Smanjen uticaj predrasuda, ličnih i profesionalnih stereotipa, prvi je preduslov uspešne zaštite za sve.

U cilju daljih aktivnosti Autonomnog ženskog centra u lobiranju donosilaca odluka na nacionalnom nivou, plan nam je da u saradnji sa vama oformimo jednu ekspertsku grupu koja bi, na osnovu iskustava u direktnom, praktičnom radu u ovoj oblasti, predlagala izmene postojećih zakonskih rešenja u oblasti nasilja u porodici i definisanje postupaka koji bi sistem intervencija učinio povezanim i doslednim.

Neki od vaših i naših predloga koje ćemo odmah nakon ovog seminara uputiti relevantnim Ministarstvima su sledeći:

- 1) podizanje donjeg minimuma kazni za krivično delo nasilje u porodici, kako je bilo predviđeno ranijim čl. 118a Krivičnog zakona Republike Srbije;
- 2) uvođenje mogućnosti audio i video beleženja svedočenja žrtve nasilja u porodici, koji iskaz bi se koristio u toku celokupnog krivičnog postupka, kako bi žrtva svoj iskaz dala samo jednom (mera koja je predviđena Zakonom o maloletnicima);
- 3) uvođenja mera zaštite u Porodičnom zakonu obaveznog lečenja alkoholičara i narkomana, i obaveznog tretmana za nasilnike, kako je to bilo predviđeno predlogom ovog zakona;
- 4) izmena čl. 284 st. 3. Porodičnog zakona, da prestanak mere zaštite može da traži samo član porodice u čiju korist je mera zaštite određena, a ne član porodice protiv koga je mera određena;
- 5) da se Porodičnim zakonom uvede obaveza suda koji je izrekao meru zaštite da istu, odmah po donošenju, dostavi ne samo CSR, već i policiji i tužilaštvu;
- 6) da se uvede novi član Porodičnog zakona kojim bi se dalo ovlašćenje sudiji da u slučaju očiglednog izbegavanja uručenja poziva naredi policijsko dovođenje lica koje izbegava poziv;
- 7) da se Porodičnim zakonom utvrdi obaveza organa starateljstva da efektivno prati slučajeve u kojima su donete mere zaštite, a ne da ih samo evidentira;

- 8) da se usklade odredbe Zakona o izvršenju sa Porodičnim zakonom i uvede hitnost u postupanju Izvršnog suda u sprovođenju Odluka donetih po Porodičnom zakonu;
- 9) da se razmotre sve mogućnosti kako bi se parnični postupak učinio hitnim i efikasnim, što je bila namera zakonodavca, posebno u situacijama koje profesionalci prepoznaju kao «stepen visoke ugroženosti»;
- 10) da se na nivou Ministarstva unutrašnjih poslova utvrde jasna pravila postupanja policije u slučajevima nasilja u porodici i da ta pravila budu deo obaveznog policijskog obrazovanja, da se standardizuju službene beleške i da se policijskim službenicima daju veća zakonska ovlašćenja intervencije u ovim slučajevima i da se utvrde kriterijumi za vrednovanje rada policijskih službenika koji postupaju u ovim predmetima;
- 11) da se standardizuje postupanje u ovoj oblasti u svim relevantnim službama, kako bi se obezbedilo pravovremeno identifikovanje nasilja u porodici i kvalitetna dokumentacija o njemu (usvajanje obaveze medicinskih radnika da popunjavaju formular o dokumentovanju nasilja, donošenje protokola o postupanju stručnih radnika u centrima za socijalni rad i slično).